

Länsstyrelsen
Västernorrland

Bevarandeplan Natura 2000

Rigåsen SE0710040

Foto: John Granbo

Namn:	Rigåsen
Områdeskod:	SE 0710040
Områdestyp:	SAC 2011-03
Areal:	9,6 ha
Skyddsform:	Naturresept
Kommun:	Sundsvall
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Koordinat:	156340/696853
Karta:	18H3C
Ägarförhållanden:	SCA Skog AB
Uppdaterad:	2018-11

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. ALLMÄNT OM NATURA 2000	3
1.1 Allmänt om bevarandeplanen.....	3
2. GRUNDER FÖR UTPEKANDE	3
2.1 Ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet	3
3. BEVARANDESYFTEN OCH BEVARANDEMÅL.....	4
4. OMRÅDESBESKRIVNING	4
4.1 Allmän områdesbeskrivning	4
4.2 Intressanta arter i området, ej med i art- och habitatdirektivet.....	4
5. EKOLOGISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	5
5.1 För området i dess helhet	5
5.2 För ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.....	5
6. HOTBILD MOT NATURA 2000-OMRÅDET	5
7. BEVARANDEÅTGÄRDER.....	6
7.1 Områdesskydd.....	6
7.2 Skötsel	6
8. BEVARANDESTATUS	6
9. UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL	7
10. REFERENSER	7
11. KARTOR	8

1. Allmänt om Natura 2000

Natura 2000 heter det nätverk av skyddsvärda områden som alla EU:s medlemsstater ska bidra till att skapa enligt EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) samt Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar). Syftet är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom gemenskapen. Sverige har som medlem i EU åtagit sig att se till att naturtyperna och arterna har gynnsam bevarandestatus, dvs. att de finns kvar i långsiktigt hållbar omfattning genom att vidta bevarandeåtgärder i form av skydd och skötsel. Genom 15–17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd har EU-direktiven implementerats i svensk lagstiftning. Ett särskilt tillstånd krävs om man vill utföra åtgärder som kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Som en hjälp vid arbetet med att bevara naturvärdena i Natura 2000-områden samt som ett stöd för verksamheter som bedrivs i anslutning till området ska det finnas bevarandeplaner för samtliga områden.

1.1 Allmänt om bevarandeplanen

Bevarandeplanen är det dokument som ska beskriva vad som är syftet med bevarandet av varje enskilt Natura 2000-område och som ska ange vilka bevarandeåtgärder som planeras. Bevarandeplanen behandlar områdets ingående naturtyper och arter som finns upptagna i EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet. En viktig del i arbetet med att vidta nödvändiga bevarandeåtgärder är formuleringen av bevarandesyfte och bevarandemål för varje Natura 2000-område samt att planera och prioritera vilka bevarandeåtgärder som behövs utifrån i dagsläget kända förhållanden och hot. Bevarandesyftet utgår från 17§ Förordningen om områdesskydd som anger att länsstyrelserna ska upprätta beskrivningar av syftet samt för de livsmiljöer och arter för vilka gynnsam bevarandestatus ska upprätthållas eller återställas.

2. Grunder för utpekande

2.1 Ingående naturtyp enligt art- och habitatdirektivet

Rigåsen är utpekat att ingå i nätverket Natura 2000 enligt art & habitatdirektivet mot bakgrund av att det inom området finns den i direktivet prioriterade naturtypen artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (tabell 1). På kartan finns naturtypen redovisad geografiskt för området.

Tabell 1. Ingående naturtyp enligt art- och habitatdirektivet

<i>Kod</i>	<i>Naturtyp</i>	<i>Areal (ha)</i>	<i>Andel (%)</i>
6270*	Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ	6,7	69 %

*) = Prioriterad naturtyp

3. Bevarandesyften och bevarandemål

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv. För de enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Natura 2000 området Rigåsen är ett skogsnybygge från 1700-talet med omgivande hävdade marker. Området är värdefullt då ängsmarken är ett sällsynt men representativt exempel på historisk mänsklig kulturprägel. De höga naturvärden vi ser idag är ett direkt resultat av att området hävdats av människan. Det främsta bevarandesyftet är att bevara och upprätthålla naturmiljön inom området. Det är därför av yttersta vikt att området fortsätter att hävdas traditionellt genom årlig slåtter.

Området är skyddat som naturreservat. Något ytterligare behov av bevarandeåtgärder är inte aktuellt. I tabell 2 finns en sammanfattning av de bevarandemål som anger det tillstånd som bör råda i det enskilda området för att optimera områdets bidrag till uppnåendet av gynnsam bevarandestatus på nationell, biogeografisk eller EU-nivå.

Tabell 2. Bevarandemål för ingående naturtyp

<i>Naturtyp</i>	<i>Bevarandemål</i>
6270, Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none">Naturtypen ska bibehållas med traditionell hävd på minst 6,6 hektar.De typiska arterna slåtterfibbla, liten blåklocka, kattfot, prästkrage och vanlig låsbräken ska finnas spridda i området.

4. Områdesbeskrivning

4.1 Allmän områdesbeskrivning

Djupt inne i Medelpads skogar, på 400 m ö h grundades någon gång under 1700-talet nybygget Rigåsen. Fortfarande hävdas den gamla ängsmarken vilket gör att man här har kvar en rik ängsflora. Vissa av byggnaderna, som bagarstuga och loge är bevarade. Under slutet av 90-talet genomförde Länsstyrelsen en omfattande restaurering av den igenväxta hackslåttern. En stor del träd och buskar togs då bort från området.

Rigåsen är ett naturreservat som både har kultur- och naturvärden Reservatet ligger i en trakt där det av geologiska skäl annars är ont om odlingsbar jord. Vegetationen på de gamla lägdorna kan idag beskrivas som ett rödven-stagg-samhälle där många hävdindikerande arter förekommer.

4.2 Intressanta arter i området som ej är med i artdirektivet

Arter som förekommer på Rigåsens ängsmarker är t. ex. topplåsbräken (*Botrychium lanceolatum*), månlåsbräken (*Botrychium lunaria*), slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*), piprör (*Calamagrostis arundinacea*), fältarv (*Cerastium arvense*), gulmåra (*Galium verum*), åkervädd

(*Knautia arvensis*) och rödklint (*Centaurea jacea*). Rigåsen har tidigare varit en av två lokaler i Medelpad där fjällgentiana (*Gentiana nivalis*) funnits. Tyvärr är arten inte återfunnen på senare år. Den i länet sällsynta varglaven (*Letharia vulpina*) finns på en av Rigåsens byggnader.

5. Ekologiska förutsättningar

5.1 För området i dess helhet

Rigåsen utgör en mycket värdefull miljö med artrika och välskötta ängsmarker. Området är ett representativt exempel på en idag mycket sällsynt naturtyp. Området bör skyddas på grund av dess biologiska värden och betydelse för kännedomen om landets natur- och kulturhistoria. Det finns förutsättningar att värdena kan bibehållas så länge som området årligen fortsätter att hävdas genom slåtter eller bete.

5.2 För ingående naturtyp enligt art- och habitatdirektivet

6270, Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ är torra till friska gräsmarker i låglandet, ofta på kalkfattig grund, med lång kontinuitet av betes- eller slåtterdrift. Markerna kan i tidigare skeden ha varit hävdade genom slåtter. De är mer eller mindre ogödslade och har en artrik vegetation av hävdgynnade kärlväxter och svampar. Träd kan förekomma, dock får trädskiktets krontäckning inte överstiga 25 %. Naturtypen uppvisar i landet en mycket stor variation. De torra typerna kan vara örtrika, vara av fårsvingeltyp eller vara hällmarkstorrängar. De friska typerna utgörs av ängsartade rödvensamhällen, örtrika typer, artrika fårsvingelsamhällen eller samhällen av skogsnäva-typ.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Slåtter (inklusive höbärgning och eventuellt efterbete) alternativt bete samt röjning av igenväxningsvegetation.
- Skötseln utformad enligt objektets speciella natur- och kulturvärden för fält-, busk- och trädskikt.
- I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i området), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

6. Hot mot Natura 2000 området

Området är skyddat som naturreservat vilket innebär att det i reservatsbeslutet för Rigåsen finns föreskrifter som reglerar vilka verksamheter som är förbjudna i området.

Vid beskrivandet av hotbilden för ett område kan endast nu kända problem belysas. Det är viktigt att ha i åtanke att nya hot troligen kommer att identifieras i framtiden. De hot som är av global karaktär t.ex. klimatförändringar och atmosfäriskt spridna miljöbelastningar kan inte lösas genom

områdets skötsel. Tyngdpunkten för hotbilden av varje enskilt Natura 2000-objekt ligger främst på lokala hot från landskaps- till artnivå.

Tabell 3. Verksamheter och faktorer som kan påverka Natura 2000-områdets naturtyp negativt

<i>Naturtyp</i>	<i>Hot</i>
6270, Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> • Utebliven eller felaktig skötsel på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk m.m. • Igenväxning, skogsplantering. • Markexploatering och markanvändningsförändringar i angränsande områden. • Tillskottsutfodring av ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran. • Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.

7. Bevarandeåtgärder

7.1 Områdesskydd

Området är förutom att vara skyddat inom nätverket Natura 2000 också skyddat som naturreservat enligt svensk lag. Området har därför det rättsliga skydd som kan tänkas behövas. Natura 2000-regelverket medför att det enligt 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka ett Natura 2000-område. Tillståndsprövningar ska utgå från hur verksamheten eller åtgärden påverkar områdets bevarandemål och möjligheten för området att uppnå bevarandesyftet.

7.2 Skötsel

Området ska hävdas genom årlig slåtter. Ett önskemål är att återinföra efterbete av nötdjur. Träd och sly som växer upp inom och i kanterna av området tas bort efter behov.

Länsstyrelsen ansvarar för skötseln genom avtal med en lokal entreprenör som sköter området.

Tabell 4. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

<i>Delområde</i>	<i>Skötselåtgärd</i>	<i>Tidpunkt</i>	<i>Prioritet</i>
Ängsmarken	Slätterhävd	Årligen	1
Ängsmarken	Efterbete	Årligen	2

8. Bevarandestatus

Bevarandestatusen för området i sin helhet är gynnsam då området årligen hävdas med slåtter.

9. Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning av naturtyper och arter sker enligt Naturvårdsverket riktlinjer för uppföljning av skyddade områden och är beskrivna i regionala uppföljningsplaner på Naturvårdsverkets hemsida. Områdesvis uppföljning kommer att ske inom ett enskilt Natura 2000 område ifall det finns faktorer som där behöver följas upp särskilt och som inte fångas upp av den regionala uppföljningsplanen. Utvärdering av gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter sker på biogeografisk nivå, för Västernorrlands län den boreala regionen.

10. Referenser

Art-och habitatdirektivet, Rådets direktiv 92/43/EEG an den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007

Natura 2000 i Sverige, handbok med allmänna råd, Naturvårdsverkets handbok 2003:9

15–17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m. m.

Naturvårdsverket. 1997. Sveriges finaste odlingslandskap. Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Etapp 1. Rapport 4815.

Naturvårdsverket. 1997. Ängs - och hagmarker i Sverige. Rapport 4819.

11. Kartor

Kartorna nedan visar de ingående naturtypernas utbredning samt en översikt av området. Aktuell information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område finns på Naturvårdsverkets hemsida, kartverket skyddad natur. Observera att det är naturtypernas utbredning och förekomst i verkligheten som gäller vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken. Det innebär att både rapporterad areal och det som framgår av naturanaturtypskartan (NNK) kan behöva säkerställas med ytterligare uppgifter, t.ex. fältinventeringar.

